

Miksi Suomen naiset eivät ole oppineet tupakoimaan?

Ossi Rahkonen

Tupakoinnin historiassa maailmansodat ovat merkittäviä kilometripylväitä: ensimmäisen maailmansodan jälkeen savukkeiden polttaminen kasvoi räjähdysmäisesti miesten, toisen maailmansodan jälkeen naisten keskuudessa. Ensimmäinen maailmasota oli Michael Starrin sanoin ”jumalan lahja” tupakkateollisuudelle (Starr 1984, 49). Kun ensimmäisen maailmansodan aikana kenraali Pershingiltä kysyttiin, mitä amerikkalaiset voisivat tehdä sotilaidensa hyväksi, kenraali vastasi: ”Jos kysytte, mitä tarvitsemme voittaaksemme sodan, niin vastaan, että tupakkaa yhtä paljon kuin luoteja” (ks. Starr 1984, 49). Suomalainen sotilas tuli tutuksi tupakan kanssa vasta seuraavassa maailmansodassa.

Kun naisten tupakoinnin tiedettiin tai oletettiin olevan hyvin harvinaista, siitä ei ole käytössä pitkiä aikasarjoja sen enempää Suomesta kuin muistakaan maista. Retrospektiivisistä tutkimuksista saa kuitenkin kuvan eri sukupuolten tupakointihistoriasta.

Tuija Martelinin (1984) tutkimuksen mukaan Suomessa naisten ja miesten tupakoinnissa on ollut selviä eroja aina 1950-luvulla syntyneisiin kohortteihin saakka. Miesten tupakointi eri elämänkaaren vaiheissa on ollut kohortista toiseen hyvin samankaltaista. Tupakointien osuus on kohonnut jyrkästi ensimmäisinä vuosikymmeninä saavuttaen huippunsa joskus 30–40 ikävuoden paikkeilla ja alkanut sitten tasaisesti laskea. Martelinin käyttämien aineistojen mukaan Suomen kovimmin tupakoivat miehet olivat vuosina 1901–25 syntyneet, joista noin 75 % tupakoi 1940-luvun lopulla. Naisten tupakointi on edennyt elämänkaarella hitaammin, maksimikohta on saavutettu myöhemmin eikä tupakoivien osuus laske juurikaan kohorttien vanhetessa. Naisten tupakointi on myös lisääntynyt miltei kohortti kohortilta.

Suomen tupakointihistoria poikkeaa kuitenkin kansainvälisistä trendeistä. Suomessa nais-

ten tupakointi ei lisääntynyt heti toisen maailmansodan jälkeen, sitä vastoin miesten tupakointi lisääntyi. Sodassa mukana olleiden miesten tupakoinnin alkaminen oli huipussaan sodan aikana ja tupakointi heti sodan jälkeen. Naisten tupakointi on yleistynyt selvemmin vasta sodan jälkeen syntyneissä kohorteissa (ks. Martelin 1984), ”märän sukupolven” keskuudessa.

Yhdysvalloissa on havaittavissa varsin samansuuntaisia tupakoinnin kohorttikohtaisia muutoksia (ks. The health... 1980, 30), joita Martelin (1984, 53) havaitsi Suomessa. Yhdysvalloissa naisten tupakointi lisääntyi eritoten 1950- ja 1960-luvun vaihteessa. Kun vuonna 1935 harvempi kuin joka viides yhdysvaltalainen nainen tupakoi säännöllisesti, vuonna 1955 tupakoi joka neljäs ja vuonna 1965 jo joka kolmas. Tämän jälkeen tupakointi alkoi vähentyä hitaasti, ja vuonna 1985 tupakoi vielä 28 % naisista. Miesten tupakointi oli Yhdysvalloissa hyvin yleistä aina 1960-luvun puoliväliin saakka, jolloin useampi kuin joka toinen mies tupakoi; vuonna 1985 tupakoi enää joka kolmas (Warner 1986, 3). Miesten ja naisten ero tupakoinnissa on kaventunut Yhdysvalloissa selvästi tällä vuosisadalla (Rahkonen 1988).

Suomalaiset miehet tupakoivat nykyisin likimain yhtä yleisesti kuin yhdysvaltalaiset miehet. Vuonna 1985 noin joka kolmas suomalainen ja yhdysvaltalainen mies tupakoi. Saattaa tosin olla, että lähivuosina — mikäli laskeva trendi jatkuu Yhdysvalloissa — suomalaiset miehet tupakoivat enemmän, sillä heidän tupakointinsa ei ole juuri muuttunut kymmenen viime vuoden aikana. Suomalaisten naisten tupakoinnin yleisyys poikkeaa kuitenkin selvästi yhdysvaltalaisen naisten tupakoinnista; vain noin joka viides suomalainen nainen tupakoi vuonna 1987 säännöllisesti (Niemensivu & al. 1988). Kun Yhdysvalloissa naisten tupakointi on vähentynyt — vaikkakin hitaasti — parin-

kymmenen viime vuoden aikana, niin suomalaisten naisten tupakointi on pysynyt tasaisena ainakin 1970-luvun lopulta lähtien (ks. Rahkonen 1988).

Tupakoiva nuoriso

Jos naiset huomattiin myöhään tupakkatutkimuksissa, niin tyttöjen pääsy tupakkatutkimuksiin oli myös verkkaista. Niinkin myöhään kuin vuonna 1966 J. M. Bynner (1969) ei ottanut klassiseen nuorten tupakointitutkimukseensa tyttöjä lainkaan mukaan näytteeseen. Esitutkimuksen mukaan näytti siltä, että niin harvat tytöt tupakoivat, ettei heistä olisi riittänyt analyysihin. Kalevi Heinilä oli Suomessa tarkempi ja liitti tytöt opiskelijatutkimukseensa jo 1950-luvun lopulla. Tosin Heiniläkin aavisti tyttöjen tupakoinnin vähäisyyden, mutta teki toisen ratkaisun kuin Bynner. Heinilä valitsi näytteeseensä tyttöjä hieman enemmän kuin poikia, jotta ”otokseen saadaan riittävästi myös tupakoivia naisia” (Heinilä 1962, 20). 1950-luvun lopulla ensimmäisen vuoden opiskelijapoijista tupakoi säännöllisesti 38 %, tytöistä 9 %. Tupakoivien tyttöjen päivittäinen tupakan kulutus oli myös huomattavasti vähäisempää kuin poikien: tupakoivista pojista 22 % poltti vähintään askin päivässä, tytöistä ei yksikään (Heinilä 1962, 21–22).

Heinilänkin tutkimusta varhaisempia tietoja nuorten tupakoinnista löytyy (tutkimuksista ks. Rimpelä 1980). T. Saarinen (1955) tutki vuonna 1949 koululaisten tupakointia, ja hänen mukaansa noin viidennes lukiolaisista pojista tupakoi, mutta tyttöjen tupakointi oli hyvin harvinaista. On arveltu, että kouluikäisten tyttöjen tupakointi oli harvinaista aina 1960-luvun alkuun saakka, mutta alkoi lisääntyä sen jälkeen (Rimpelä & al. 1977, 7). 14–16-vuotiaiden tyttöjen tupakointi saavutti hyvin nopeasti poikien tupakoinnin. 1950- ja 1960-luvulla ei tutkimusten mukaan poikien tupakointi olisi juuri lisääntynyt, sitä vastoin tyttöjen tupakointi kasvoi selvästi. Vuonna 1973 tyttöjen ja poikien tupakointierot olivat jo hävinneet; 14-vuotiaista tytöt tupakoivat päivittäin jo hieman useammin kuin pojat.

1960- ja 1970-luvun vaihteessa lukuisissa muissa maissa näkyi samanlainen ilmiö kuin Suomessa: tyttöjen ja poikien tupakointi lähen-

Taulukko 1. Teini-ikäisten nuorten tupakointi eri maissa sukupuolen mukaan

maa	vuosi	tupakoivat	
		pojat %	tytöt %
tyttöjen tupakointi yleisempää			
Australia	1983	29	37
Belgia	1975	44	45
Englanti & Wales	1984	17	24
Italia	1972	51	55
Hollanti	1981	27	30
Kreikka	1975	46	54
Ruotsi	1984	15	22
Tanska	1980	35	43
Uusi-Seelanti	1981	27	30
Yhdysvallat	1979	19	26
tytöt ja pojat tasoissa			
Irlanti	1980	32	32
Kanada	1983	20	20
Ranska	1980/81	43	43
Saksan liittotasavalta	1976	40	40
poikien tupakointi yleisempää			
Bulgaria	1975	79	30
Espanja (Katalonia)	1982	78	68
Norja	1980	22	21
Suomi	1983	45	33

Lähde: Jacobson 1986, 10

tyivät toisiaan. 1980-luvulla tyttöjen tupakointi onkin ohittanut poikien tupakoinnin useissa maissa (taulukko 1).

Tutkimusten tupakointi on määritelty eri tavoin, joten maiden välisiä eroja ei taulukosta 1 kannata katsella. Taulukon tärkein anti on poikien ja tyttöjen tupakointieroissa. Joissakin maissa tilanne on viime vuosien aikana saattanut muuttuakin, mutta yleistrendi on, että tytöt tupakoivat useammin kuin pojat. Jos muutoksia on, niin ne ovat todennäköisimmin tämän trendin mukaisia. Niissäkin maissa, joissa tilanne on tasan tai pojat ovat tupakoineet useammin kuin tytöt, ovat tytöt ohittaneet pojat tai ainakin tavoittaneet heitä (ks. Rahkonen 1988).

Ovatko suomalaiset tytöt seuranneet ulkomaisten tyttöjen esimerkkiä? Jos ovat, niin se on tapahtunut hitaasti. Suomalaiset pojat ovat edelleen harvemmin tupakoimattomia kuin tytöt. Nuorten tupakoinnin ensikokeilut ajoittu-

Taulukko 2. Päivittäinen tupakointi iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1973–1987, %

	1973	1977	1979	1981	1983	1985	1987
14-vuotiaat							
pojat	17,5	11,3	9,4	15,4	14,7	13,2	16,3
tytöt	21,0	14,7	8,8	11,9	12,8	10,4	9,3
erotus	-3,5	-3,4	0,6	3,5	1,9	2,8	7,0
16-vuotiaat							
pojat	39,0	29,5	25,4	29,9	27,2	27,9	32,0
tytöt	32,3	27,1	24,5	25,3	22,9	25,2	28,8
erotus	6,7	2,4	0,9	4,6	4,3	2,7	3,4
18-vuotiaat							
pojat	43,9	40,6	33,5	36,0	34,3	32,0	36,7
tytöt	40,4	32,1	26,0	26,1	24,7	24,6	34,8
erotus	3,5	8,5	7,5	9,9	9,6	7,4	1,9

Lähde: Rimpelä & al. 1987, 89

vat usein 10–12 ikävuoden paikkeille, pojilla hieman aikaisemmaksi kuin tytöillä (Rimpelä 1980). Tästä on kuitenkin muutaman vuoden matka tupakoinnin aloittamiseen.

Selkeimmin tupakoinnin yleisyydestä kertoo nuorten päivittäinen tupakointi (taulukko 2).

Tarkasteltavana ajanjaksona tupakointi väheni kaikissa ikä- ja sukupuoliryhmissä, selvimmin 14-vuotiaiden tyttöjen keskuudessa. Mutta kun taulukkoa 2 tarkastellaan huolellisemmin, havaitaan, että tupakointi väheni vain ajanjakson alussa – vuodesta 1973 vuoteen 1979, mutta alkoi yleistyä 1980-luvulla (ks. myös Rahkonen & Rimpelä 1984; Rimpelä & al. 1987; Rimpelä & al. 1988). Uusimpien tietojen mukaan suomalaiset 15–16-vuotiaat koululaiset ovat Euroopan mestareita tupakoinnissa (Kannas 1988). Poikien keskuudesta ei myöskään löydy selvää kohorttiefektiä tupakoinnissa. Vuonna 1968 syntyneet tytöt näyttäisivät sitä vastoin tupakoineen jo 14-vuotiaina (vuonna 1983) poikkeuksellisen yleisesti verrattuna pariin aiempaan kohorttiin. Sama kohortti tupakoi yleisesti myös vuonna 1985, ja vuonna 1987 heistä jo useampi kuin joka kolmas tupakoi päivittäin. Seuraava kohortti, joka oli vuonna 1987 16-vuotias, saattaa tavoitella jo vuonna 1989 tupakoinnin yleisyydessä 1970-luvun alun 18-vuotiaita (vuonna 1953 syntyneitä), ”määrän ja savuisen sukupolven” edustajia.

Taulukko 3. Päivittäin tupakoivat 16–18-vuotiaat sukupuolen ja koulumuodon mukaan vuosina 1977–1987, %

	1977	1979	1981	1983	1985	1987
pojat						
lukio	16,3	12,8	12,2	17,0	12,2	19,6
muu koulu	37,3	33,6	38,1	33,6	35,7	39,4
ei koulussa	48,3	41,0	49,0	46,8	49,7	54,2
tytöt						
lukio	14,7	14,1	14,5	14,7	13,9	21,7
muu koulu	38,2	30,3	34,4	32,2	36,4	40,5
ei koulussa	41,2	43,5	44,1	40,5	44,5	54,6
kaikki						
lukio	15,3	13,6	13,6	15,5	13,3	20,9
muu koulu	37,7	32,2	36,6	33,0	36,0	40,0
ei koulussa	45,1	42,1	47,0	44,2	47,1	54,4

Lähde: Rahkonen 1988, 118

Sukupuolierot ovat kaventuneet vanhimmissa ikäryhmissä, selvimmin 18-vuotiaiden keskuudessa vuonna 1987. Sitä vastoin nuorimassa ikäryhmässä erot poikien ja tyttöjen välillä ovat kasvaneet milteipä koko ajan. 1970-luvun puolivälissä 14-vuotiaat tytöt tupakoivat päivittäin useammin kuin pojat, mutta tyttöjen tupakointi on vähentynyt varsin johdonmukaisesti koko tarkastelujakson ajan. Muihin maihin verrattuna (ks. taulukko 1) suomalaisten nuorten tupakoinnissa on edelleen erityistä se, että suomalaiset pojat tupakoivat enemmän kuin tytöt.

Tupakointihan on nuorilla hyvin iästä riippuvaista (lisääntyy iän mukana). Vuodesta 1979 vuoteen 1985 ei 16- ja 18-vuotiaiden tyttöjen tupakoinnissa ollut selviä eroja, mutta vuonna 1987 tupakoivat 18-vuotiaat tytöt useammin kuin kaksi vuotta nuoremmat. Erot vanhimman ikäryhmän päivittäisessä tupakoinnissa näyttäisivät katoavan poikien ja tyttöjen välillä, jos nykyinen trendi jatkuu. Päinvastoin kuin useassa muussa maassa, jossa tytöt jo 14-vuotiaina tupakoivat enemmän kuin pojat, suomalaiset tytöt yltyvät tupakoimaan hieman myöhemmin. Mikäli kevään 1987 ilmiö 18-vuotiaiden keskuudessa jatkuu, niin saattaa olla, että suomalaiset tytöt ohittavat lähivuosina ikäisensä pojat tupakoinnin yleisyydessä.

Koulunkäyntinsä lopettanut tyttö osaa jo tupakoida

Koulutuksen laajenemisen olettaisi vähentävän nuorten tupakointia. Kun 16—18-vuotiaat nuoret jaetaan koulutuksen eli nuoren sosiaalisen aseman mukaan kolmeen ryhmään (lukiolaiset, muissa oppilaitoksissa opiskelevat ja koulunkäyntinsä lopettaneet), oletus tuntuukin pitkävän paikkansa (taulukko 3).

Lukiolaiset tupakoivat huomattavasti vähemmän kuin muut nuoret. Myös päivittäisessä kulutuksessa oli selvä ero: kun keväällä 1987 lukiolaisista 10 % tupakoi päivittäin vähintään kymmenen savuketta, niin koulunkäyntinsä lopettaneista tupakoi 41 %. Tupakointi on kuitenkin vuonna 1987 lisääntynyt kaikissa koulutusryhmissä ja siten voitaneen puhua tupakoinnin yleistymisessä — kuten alkoholin käytössä (Rahkonen & al. 1988) — kollektiivisesta ilmiöstä nuorten keskuudessa. Karkea sukupuolieroittelu menettää merkityksensä: lukiolaispojat tupakoivat harvemmin kuin muissa oppilaitoksissa olevat tai koulunkäyntinsä lopettaneet tytöt. Nuoren sosiaalinen asema erottelee tupakoinnissa paremmin kuin sukupuolijaottelu. Kiinnostava havainto tosin on, että lukiolaistytöt tupakoivat nykyisin useammin kuin lukiolaispojat. Suomessa koulutettujen naisten voidaan olettaa lähitulevaisuudessa lisäävän tupakointiaan.

Mutta myös sukupuolten ”sisällä” on erilaista tupakointia, jota koulutus näyttäisi määrittävän. Majjaliisa Rauste-von Wright (1988) on tutkinut, kytkeytyvätkö 15—16-vuotiaiden tyttöjen ns. epäterveet elämäntyyli eri tavoin eri kulttuuripiireissä, tässä tapauksessa erilaisten koulutustavoitteiden mukaan. Hänen mukaansa ”epäterveesti” elävillä tytöillä, joilla on korkea koulutustavoite, tupakointi ja alkoholin käyttö liittyy emansipaatioon ja roolikonflikteihin. Niillä tytöillä, joiden koulutustavoite on matala, selittävät tekijät ovat pikemminkin ”mallioppiminen” ja vanhempien alhainen sosiaaliluokka. Rauste-von Wrightin mielestä ei voida puhua yhtenäisestä tyttöjen tupakointikulttuurista, vaan tupakoinnin erot liittyvät erilaisiin elämänprosesseihin.

Koulu-uran ja tupakoinnin välinen selkeä yhteys on havaittu myös monissa muissa tutkimuksissa (ks. Rimpelä & Eskola 1977; Rimpelä

1980; Byckling & Sauri 1983). Tämä on merkittävä havainto terveyden kannalta ainakin siinä mielessä, että nykyisen kehityksen jatkuessa ei voida olettaa, että sosioekonomiset erot tupakoinnin aiheuttamissa terveyshaitoissa vähenisivät tulevaisuudessakaan.

Nuorten koulu-ura on ilmeisesti kuitenkin vain välittävä selittäjä tupakoinnille, sillä nuorten koulunkäynti — peruskoulun jälkeen — on edelleen riippuvainen vanhempien sosiaalisesta asemasta (Rahkonen 1988). Alempien sosiaaliryhmien aikuiset tupakoivat eniten, heidän lapsensa eivät jatka yhtä usein lukioon kuin ylempien sosiaaliryhmien lapset, vaan lopettavat koulunkäynnin ja siirtyvät palkkatyöhön tai työttömyyskortistoon. Tässä on myös tupakoinnin noidankehä, jota terveyskasvatus ei hevin voikaan ratkaista. Brittiläisissä tutkimuksissa (Murray 1983) on myös havaittu, että työväenluokasta lähtöisin olevat nuoret tupakoivat enemmän kuin muut tupakoivatpa heidän vanhempansa tai eivät.

Mistä erot miesten ja naisten tupakoinnissa johtuvat?

Kuten tupakoinnilla niin myös tupakkatutkimuksella on historiansa. Suomessa ensimmäisiä puheenvuoroja — ellei ensimmäinen — naisten tupakoinnista oli Helsingin yliopiston synnytys- ja naistentautien professorin Mauno Rauramon virkaanastujaisesityelmä ”Tupakka ja nainen” marraskuussa 1942. Rauramo oli esitelmässään avoimen huolestunut naisten lisääntyvästä tupakoinnista ja siitä, että naisten tupakoinnin ”tiennäyttäjinä” ovat kulkeneet akateemiset naiset (Rauramo 1943, 9). Rauramon mukaan naiset sietävät tupakkaa huonommin kuin miehet. Tupakointi myös runtelee naisten ulkomuodon. Rauramo oli kuitenkin enemmän huolestunut tupakoinnin terveyshaitoista, ja huoli liittyi sota-ajan väestöpoliittisiin intresseihin: tupakointi näyttää ”heikentävän myös naisen sukupuoliominaisuuksia vaikeuttaen suvunjalostumista” (Rauramo 1943, 17; kurs. poistettu — O. R.).

Tupakkakeskustelu ei ole paljoakaan muuttanut Rauramon ajoista, tosin nykytutkimus havaitsee tupakoinnin muokkaavan myös miestupakoijien kasvoja (Model 1985). Rauramo ennakoiki kuitenkin varsin oikein arvellessaan tupa-

koinnin siirtyvän koulutettujen naisten kautta vähemmän koulutettujen keskuuteen. Kun naisten tupakointi lisääntyi Suomessa sodan jälkeen, se kulki saman reitin kuin miestenkin tupakointi (ja lukuisat muut nautintoaineet). Hieman kärjistään voidaan kirjata tupakan matkan ihmisten tottumuksiksi seuraavasti: aluksi ylempien luokkien miehet omaksuvat tottumuksen, alempien luokkien miehet tulevat perässä, seuraavaksi tupakkaan tutustuvat ylempien luokkien naiset ja vihoviimeiseksi alempien luokkien naiset, ja tällöin miehet jo ovat alkaneet luopua tottumuksesta (vrt. Bourdieu 1985; ks. myös Falk 1988).

Tupakkakeskustelu on alkanut tosin aivan viime aikoina saada uusia piirteitä. Tupakkateollisuus on jo varhain huomannut urheilu- ja elokuvatähtien merkityksen tupakan markkinoinnissa. Tupakan mainontarajoitukset ja -kiellot ovat pakottaneet tupakkateollisuuden etsimään kiertoteitä (esimerkiksi autourheilun ja purjehduksen) markkinoinnilleen. Mainonnassa ei myöskään enää rajoituta yhteen tavararaan: Marlboro-mies polttaa tietysti Marlboroa, mutta juo Marlboro-kupeista ja pukeutuu Marlboro-vaatteisiin. Eikä Camelkaan ole enää vain savukemerkki, vaan koko pukeutumistyylin merkki. Eikä pelkästään tupakkateollisuus laajenna tupakkamerkillä varustettua tavaravalikoimaansa, vaan myös muiden tavaroiden merkit ovat alkaneet näkyä tupakka-askeissa.

Myös tupakoinnin vastustajat ovat etsineet uusia keinoja. On ryhdytty tupakkatehtaita seuraten tukemaan urheiluseuroja (Non-smoking teamit). Myös julkisuuden henkilöitä on saatu mukaan tupakan vastaiseen toimintaan. American Lung Associationin tupakan vastaisessa mainoksessa Brooke Shields esiintyy savukkeet korvissa ja tekstinä on: "Smoking spoils your looks". Dallasin J. R. on ollut myös näyttävästi mukana tupakan vastaisessa toiminnassa. Varjoaankin nopeampi sarjakuvahahmo Lucky Luke vaihtoi savukkeenpätkän muutamia vuosia sitten oljenkorteen. Kun Charles Bronson ja Clint Eastwood polttavat vielä ketjussa, Kojak yrittää lopettaa tupakointia imeskelemällä tikareita.

Enää ei luoteta pelkästään tieteen "objektiiviseen sanaan", vaan tupakan vastustajat ovat siirtyneet populistiseen kielenkäyttöön: tupakka on "naisten tappaja" (Jacobson 1986),

tupakkateollisuuden tukemat urheilijat ovat "syöpämannekiineja" (Ilkka Taipale). Vastustajat perustivat myös oman toimintaryhmän nimeltä "Klubi 88" ja pian tämän jälkeen tupakoiijat puolustusjärjestön (Huomaavaiset tupakoiijat). Vuonna 1988 käynnistyi Suomessa myös ensimmäinen oikeudenkäynti, jossa tupakkateollisuutta syytetään erään henkilön kurkkusyövän ja työkyvyttömyyden aiheuttamisesta. Kun on havaittu, ettei tupakoiija paljokaan perusta omasta terveydestään, on nostettu esiin globaalimmat näköalat: tupakkateollisuus tuhoaa kehitysmaiden parhaimmat — ja usein ainoat — viljelyskelpoiset maat ja metsät (ks. Isomäki 1987). Yhdysvalloissa ilmestyi vuonna 1988 ensimmäinen tupakkateollisuuden vastainen utooppinen romaani (Hoffman 1988), jossa tupakan vastustajat siirtyvät terrorismin linjoille ja kehittävät lopuksi perhoslajin, joka heinäsiirkkalaumojen tavoin nakertelee vuoteen 2000 mennessä maailman kaikki tupakkaviljelmät.

Kun naisten suuri tupakoivien osuus alkoi valjeta tutkijoille ja terveystieteille, myös naisten tupakointi herätti kiinnostusta. Alan kattavin selvitys lienee edelleen yhdysvaltalaisen raportti "The health consequences of smoking for women" vuodelta 1980. Tosin jo vuotta aiemmin Bobbie Jacobson kirjoitti populaarimman teoksen "The ladykillers — Why smoking is a feminist issue" (julk. 1981).

Miksi naiset sitten ovat ruvenneet tupakoimaan? Naisten lisääntyvälle tupakoinnille on haettu selitystä feminismistä, maskuliinisuudesta, sukupuolten tasa-arvoisuudesta, naisten alistetusta asemasta, roolikonflikteista, eroista ryhmäpaineissa, kulttuurisista tekijöistä ja merkityksistä sekä monesta muusta toisensa pois sulkevasta ilmiöstä (ks. esim. Jacobson 1986).

Hannu Valtonen ja Matti Rimpelä (1984) ovat pohtineet naisten tupakointikulttuurin muotoutumista. Kun aikaisemmin — eli vanhemmissa kohorteissa — tupakoivia naisia oli vähän, naisten "tupakointikulttuurin" muodostaminen ei ollut mahdollista. Tupakoivat naiset polttivat miesten tavoin. Tupakoivien naisten määrän lisääntyessä kehittyy naisten oma tupakointikulttuuri, joka poikkeaa miesten tavasta tupakoida. Naisten tupakointikulttuurin piirteitä ovat "tupakoinnin vakiintumattomuus, liikkuminen tupakoinnin, satunnaisen tupa-

koinnin ja lakkoilun välillä” (Valtonen & Rimpelä 1984, 24). Naisille näyttää lisäksi olevan ominaista siirtyminen alhaisempia tervapitoisuuksia sisältävien savukkeiden polttajiksi. Myös päivittäinen kulutus on vähäisempää kuin miehillä (ks. Valtonen & Rimpelä 1984, 24–26; Aukee & al. 1985, 59).

Andrea Knopf Elkind (1985) löytää naisten keskuudesta kaksi erilaista naisten tupakoinnin stereotypiaa: 1) vanha klassinen tapa, jossa tupakointi on miesten käyttäytymistä eikä naisille suotavaa, ja 2) modernimpi tapa, jossa naisten tupakointi on merkki muutoksesta ja itsenäisyydestä. Elkindin mukaan tupakointi merkitsee sekä alkaessaan että jatkuessaan naisten emansipaatiota. Tupakoinnilla on naisille (positiivisia) sosiaalisia merkityksiä. Yhdysvaltalaiset naisjohtajat tupakoivat ainakin vielä 1970-luvun lopulla enemmän kuin miesjohtajat. Naisjohtajat polttivat miltei enemmän kuin mikään muu ryhmä (Jacobson 1981, 14). Bobbie Jacobson on kuitenkin itse sitä mieltä, että vaikka tupakoinnin kokeilut ja alkaminen palautuisivat joihinkin käsityksiin tupakoinnin ja vapautumisen yhteyksistä, emansipaatiolla ei enää kyetä selittämään, miksi naiset jatkavat tupakointiaan. Jacobsonin mukaan naisten tupakoinnille tulisi hakea selitystä aivan vastakkaiselta suunnalta: naiset tupakoivat, koska he ovat alistetussa asemassa yhteiskunnassa. Tamperelaisia naisia tutkittaessa asia kiteytettiin seuraavasti: ”Arkielämän ahdistuksessa tupakkatauko suo naiselle pienen rentouttavan katkon” (Aukee & al. 1985, 60). Tätä väitettä on tuettu mm. sillä, että alemmasta sosiaaliryhmästä tulevat naiset tupakoivat enemmän kuin muut naiset (ks. Aukee & al. 1985, 59). Mutta näin on miestenkin kohdalla, jolloin sosiaalinen asema selittäisi ehkä enemmän tupakointia yleensä kuin naisten tupakointia erityisesti. Yhdysvaltalaiset tutkimukset tosin esittävät, että sosiaalinen asema on eri tavalla yhteydessä naisten ja miesten tupakointiin. Ylempien luokkien naiset ja alempien luokkien miehet ovat tupakoijia (Pederson & Stavraky 1987). Lisäksi naimisissaolon on todettu liittyvän miehillä vähäisempään tupakointiin, naisilla tätä yhteyttä ei ole. Linda Pederson ja Kathleen Stavraky (1987) havaitsivat tutkimuksessaan myös, että tupakoivat naiset käyttivät enemmän kosmetiikkaa ja olivat seksuaalisesti aktiivisempia

kuin muut naiset. Kosmetiikan käyttö liittyyneeseen siihen, että tupakoivat naiset ovat muita useammin palkkatyössä. Seksuaalisuus on ehkä vaikeammin tulkittavissa, sillä lukuisat lääketieteelliset tutkimukset ovat esittäneet, että miehillä tupakoinnilla olisi pikemminkin seksuaalista aktiviteettia lamaannuttava vaikutus. Yhdysvaltalainen tupakkateollisuus on kuitenkin yrittänyt kytkeä tupakan erogeeniselle alueelle; tupakkamainokset muodostivat vuonna 1976 yli viidenneksen Playboyn mainostuloista (Markle & Troyer 1979).

Jos tupakoinnin alkamisessa ja jatkumisessa on havaittu sukupuolten välillä eroavuuksia, niin tupakointitutkimusten yleisin sukupuolia koskeva ”tulos” on, että naisten on vaikeampaa luopua tupakoinnistaan kuin miesten. Syitä tähän on haettu sukupuolten biologisista eroista, symbolisista merkityksistä ja terveyteen liittyvistä asenteista. Charles Dicken (1978, 322) on etsinyt selitystä miessosialisatiosta: tupakoinnin lopettaminen on psykologisesti ”kova, stoalainen toiminto”, joka sopii perinteiseen mieskuvaan.

Jacobson on todennut, että vaikka tupakointi heijastaakin luokkayhteiskuntaa, niin pelkällä sosiaaliluokalla ei naisten tupakointia selitetä, sillä hänen mukaansa naisen — kuuluipa hän mihin sosiaaliluokkaan tahansa — on ainakin vaikeampi lopettaa tupakointi kuin miehen (Jacobson 1981, 14). Eräs uusimmista yhdysvaltalaisista tutkimuksista kertoo, että vaikka aiemmin naisten näyttikin olleen vaikeampaa luopua tupakoinnista, nykyisin erot ovat hävinneet miesten ja naisten välillä. Ainoastaan nuorten tyttöjen olisi edelleen hankalampaa luopua tottumuksestaan kuin poikien (Orlandi 1987). Koko lopettamiskeskustelun on katsottu palautuvan myös virheellisiin mittauksiin (Jarvis 1984).

Suomalaisten todettua hitautta seurata muiden maiden naisten aiemmin yleistynyttä tupakointia selittänee se, että suomalaiset naiset ovat olleet jo pitkään varsin yleisesti palkkatyössä. Muiden maiden naisten palkkatyöhön liittyvät tunnusmerkit (kuten tupakointi) eivät enää tavoita suomalaisia naisia. Nuorten tyttöjen yleistynyt tupakointi saattaa tosin merkitä sitä, että piakkoin suomalaiset naiset ovat maailman ahkerimpia tupakoijia.

Oli miten oli, niin Elkindin (1985) mukaan

tupakointi on aina ollut sukupuoleen liittyvä ilmiö. Eikä sukupuolten tupakointieroja voida selittää vain biologisilla ja farmakologisilla tekijöillä (päinvastaisesta selityksestä ks. esim. Silverstein & al. 1980), sillä vaikka farmakologiset tekijät selittäisivätkin tupakointia yleensä, niin ”sosiaaliset tekijät määrittävät niitä tekijöitä, joissa naisten ja miesten tupakointi eroavat toisistaan”.

Riskikäyttäytyminen tervettä arkipäivän käyttäytymistä?

Tupakoinnin vastaisesta terveyskasvatuksesta huolimatta tupakointi on kulttuurisesti sallittua toimintaa. Nuorten kohdalla tupakointia — kuten myös alkoholin käyttöä — koskee kuitenkin ”mini-kieltolaki” (Room 1988). Tupakkalaki vuodelta 1977 kieltää tupakan myynnin alle 16-vuotiaille. Miltei jokainen nuori — ja useimmat ennen tuota sallittua ostoikkää — joskus kokeilee tupakkaa. Tupakointi on kuten alkoholin käyttökin nuorille ”sosiaalista normaaliutta” (Franzkowiak 1986, 16—17). Tutkimuksissa on ollut tapana nimetä nuorten tupakointi poikkeavaksi käyttäytymiseksi. Tämä on kuitenkin pulmallista, sillä esimerkiksi useampi kuin joka toinen vähintään 18-vuotias on joskus tupakoinut. Tilastollisesti pikemminkin tupakoimattomuus olisi poikkeavaa. Nuorten tupakointi on normaalisuuden ja poikkeavuuden, laillisen ja laittoman välimaastossa. Se on normaalia, koska tupakointi on yleistä ja ainakin ”sosiaalista normaaliutta”, poikkeavaa, koska sitä ei nuoren ”normaalioloissa” (kotona, koulussa) juuri harrasteta. Tupakointia ei ole myöskään kriminalisoitu. Tupakan myynti alle 16-vuotiaille tosin on lainvastaista, mutta ostaminen ei.

Brittiläisessä nuorisotutkimuksessa on tehty kiinnostavia havaintoja tupakoinnista eri nuorisokulttuureissa. Michael Murray (1983) on todennut tarkastellessaan englantilaisia työväenluokan nuoria, miten nuorille, jotka viettävät suuren osan vapaa-ajastaan kaduilla, tupakka ja tupakointi sisältävät erilaisia merkityksiä. Tupakan tarjoaminen kaverille toimii välineenä ryhmän solidaarisuuden voimistamisessa (vrt. ”round drinking” [Dorn 1983]). ”Tämä on katuelämän tärkeä aspekti” (Murray 1983). Samoin tupakointi toimintana keskeyttää tylsän

oleskelun kadulla, missä odotetaan jotain tapahtuvan. ”Tupakointi luo toimintaa joutenoloon, joutenoloa toimintaan” (Pohlish 1954; ks. Schivelbusch 1986, 115). Tupakointi strukturoi aikaa. Purutupakan on katsottu liittyvän työhön, mutta savukkeen vapaa-aikaan (Starr 1984, 46). Tätä kuvaavat nykyisetkin tupakkatautot, purukumitaukoja ei ole. Paul Willis kertoo, kuinka hänen havainnoimansa työväenluokan nuoret ”viettävät suuren osan (koulu)ajasta suunnitellen seuraavaa tupakointiaan ja sitä, miten voivat ’lintsata’ tunneilta ’vetääkseen henkoset’ ” (Willis 1984, 22—23). Tupakointi on tyylikeino, se yhdistää nuoria, erottamalla heitä samalla muista (tupakoimattomista) nuorista. John Nashin (1987) mukaan koulunuorten tupakointi on tärkeä itsekunnioituksen ja kaveruuden lähde eritoten huonosti kouluun sopeutuville. Vaikkei toisen kulttuurin nuorisotutkimuksia tulekaan suoraan soveltaa suomalaisen yhteiskuntaan, niin ehkä tätä kautta — tutkimalla tupakoinnin merkityksiä erilaisessa elämäntilanteessa oleville nuorille — on mahdollista pohtia, miksei terveyshaitoilla pelotteleva ”lempeä kauhuvalistus” (Dorn 1986, 27; ks. myös Nash 1987, 155) ole vähentänyt nuorten tupakointia.

Perinteinen terveyskasvatus on hankkinut oikeutuksensa terveysriskeihin ja ennaltaehkäisyyn suuntautuneesta epidemiologiasta. ”Subjektiviselle tekijälle” ei ole annettu tilaa. Nuorten käsitykset terveydestä ovat kuitenkin valovuosien päässä epidemiologian riskitekijöistä. Nuoret myös käsittävät terveyden eri tavoin kuin terveydenhuollon ja terveyskasvatuksen ammattilaiset. Tästä kehkeytyy konflikti nuorten omien normien ja tapojen sekä perinteisen terveyskasvatuksen päämäärien välille (Franzkowiak 1987).

J. Zinnecker (1981, 24; ks. Franzkowiak 1987, 59) on sattuvasti tyypitellyt nuoriin kohdistuvan terveyskasvatustutkimuksen: 1) kliininen näkökulma (”sairausideologia”) — nuoria pidetään häiriytyneinä ja sairaina persoonallisuuksina, 2) politiikan (tai ehkä paremminkin poliisin) näkökulma (”poikkeavuusideologia”) — nuoret ja nuorten alakulttuurit koetaan poikkeavaksi käyttäytymiseksi, 3) uhrinäkökulma (”suojeluideologia”) — nuoria pidetään markkinavoimien helposti manipuloitavina tapauksina. Zinneckerin tyypittely sopii hyvin myös

suomalaiseen terveyskasvatustutkimukseen.

Tupakoinnilla on nuorelle aivan muita kuin terveyteen liittyviä merkityksiä ja usein muita merkityksiä kuin aikuisille. Peter Franzkowiak (1987) on luetellut seuraavat merkitykset: 1) riippumattomuuden maturaatiosymboli, 2) räjähylitys aikuisuuteen, 3) mahdollisuus kiinnittyä vertaisryhmään, 4) symbolisen vastarinnan edellytys, 5) vapauden rajojen mittari ja 6) subjektiivisesti koettu mahdollisuus rentoutumiseen. Franzkowiakin listaan voidaan lisätä vielä tupakoinnin merkitys symbolisena elämän hallintana. Murray (1983) on todennut, että eritoten työväenluokan nuorilta puuttuu elämän hallinta ja että tupakointi voi olla nuorelle keino osoittaa edes itselleen riippumattomuuden lisäksi oman elämän hallintaa. Kun esimerkiksi tupakoinnilla on tällaisia merkityksiä nuorelle, niin voidaan sanoa, että ”terveyttä vaarantavalla käyttäytymisellä” on nuorelle järkevä sisältö (Spinatsch 1988; vrt. Weckroth 1988). Riskikäyttäytyminen on nuorelle tervettä arkipäivän käyttäytymistä. Tupakoinnilla on nuorelle kaksinainen merkitys: toisaalta aikuisuuden symboli, toisaalta erottautuminen aikuisista (Franzkowiak 1987, 57). Vaikka tupakointi ja alkoholin käyttö eivät tee ketään aikuiseksi, niin ne antavat kuitenkin sekä ”lupauksen aikuisuudesta” että samalla kertaa ”lupauksen jännityksestä” (Franzkowiak 1987, 56).

Nuoret kokevat terveyskasvatuksen ja ennaltaehkäisyyn pikemminkin valvonnaksi ja kuriksi kuin rehelliseksi huoleksi heidän terveydestään. Terveys ei ole nuorille arvo sinänsä, eikä se määrää heidän käyttäytymistään. Nuorten motto voisi olla tunnettu perussuomalainen tunnuslause: Mitä se minulle kuuluu, mitä minä teen. Franzkowiakin (1985) mielestä nuoret eivät yleensä omaksu ennen 25:tä ikävuotta ennalta ehkäisevää, terveystietoista elämäntyyliä. Kun nuoret eivät voi todellisuudessa elää aikuisten tavoin, he tekevät sen symbolisesti: tupakoimalla ja juomalla alkoholia. Vaikka tälläisellä ”symbolisella käyttäytymisellä” olisikin nuorelle pitkällä aikavälillä terveyttä vahingoittavia seurauksia, sillä on paljon positiivisia, eräässä mielessä ”terveyttä edistäviä” merkityksiä heidän hyvinvoinnilleen. Nuorten ”riskikäyttäytyminen” ei noudata epidemiologian logiikkaa, vaan ”elämäntyylin logiikkaa” (vrt. Franzkowiak 1985, 163). Elämäntyylin logi-

kassa jostain ”riskistä” luopuminen (esimerkiksi tupakoinnin lopettaminen) merkitsisi koko elämäntyylin muuttamista.

Kirjallisuus

Aukee, Ranja & Rauhala, Pirkko-Liisa & Rimpelä, Ulla: Sosiaalinen asema, terveydentila ja terveystottumukset. Empiirinen tutkimus 20-, 30- ja 40-vuotiaista tamperelaisista naisista. Kansanterveystieteen julkaisuja M 88/85. Tampere 1985

Bourdieu, Pierre: Sosiologian kysymyksiä. Jyväskylä: Vastapaino, 1985

Byckling, Timo & Sauri, Tuomo: Nuoriso ja tupakointi: Monikeskustutkimuksen poikkileikkausaineiston analyysi. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 5/1983. Helsinki: Lääkintöhallitus, 1983

Bynner, J. M.: The young smoker. Government Social Survey Report, H.M.S.O. London 1969

Dicken, Charles: Sex roles, smoking, and smoking cessation. *Journal of Health and Social Behavior* 19 (1978), 324—334

Dorn, Nicholas: Alcohol, youth and the state. Drinking practices, controls and health education. London: Croom Helm, 1983

Dorn, Nicholas: Huumevalistuksen päämäärät ja strategiat. Sosiaalinen aikakauskirja 80 (1986): 2, 22—27

Elkind, Andrea Knopf: The social definition of women's smoking behaviour. *Social Science and Medicine* 20 (1985), 1269—1278

Falk, Pasi: Tabacum-original — miten tupakka pystyi maailmanvalloitukseen? *Terveys* 2000 (1988): 6, 38—39

Franzkowiak, Peter: Growing up into the 1980s: An ecological framework for health promotion. P. 161—166. In: Laaser, U. & Senault, R. & Viehsues, H. (eds.): Primary health care in the making. Berlin—Heidelberg: Springer Verlag, 1985

Franzkowiak, Peter: Risikoverhalten und Gesundheitsbewusstsein bei Jugendlichen. Berlin—Heidelberg: Springer Verlag, 1986

Franzkowiak, Peter: Risk-taking and adolescent development. *Health Promotion* 2 (1987), 51—61

The health consequences of smoking for women. U.S. Department of Health and Human Services. Washington 1980

Heinilä, Kalevi: Tupakoiva nuoriso. Porvoo: WSOY, 1962

Hoffman, Arthur L.: Tail tigerswallow and the great tobacco war. Albuquerque: Amador Publishers, 1988

Isomäki, Risto: Nikotiinia nälkäisille. Tupakkateollisuuden hyökkäys kehitysmäihin. Vaasa: AGHAST, 1987

Jacobson, Bobbie: The ladykillers. Why smoking is a feminist issue. London: Pluto Press, 1981

Jacobson, Bobbie: Beating the ladykillers. Women and smoking. London: Pluto Press, 1986

Jarvis, Martin: Gender and smoking: Do women really find it harder to give up? *British Journal of Addiction* 79 (1984), 383—387

Kannas, Lasse: Onko suomalainen koululainen Euroopan mestari tupakoinnissa? *Syöpä* 20 (1988): 3, 23—26

Markle, Gerald E. & Troyer, Ronald J.: Smoke gets in your eyes: cigarette smoking as a deviant behavior. *Social Problems* 26 (1979), 611—625

Martelin, Tuija: Tupakointitapojen kehitys Suomessa. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 1/1984. Helsinki: Lääkintöhallitus, 1984

Model, D.: Smoker's face: An underrated clinical sign? *British Medical Journal* 291 (1985), 1760—1762

Murray, Michael: The social context of smoking during adolescence. Paper presented at 5th World Conference on Smoking and Health. Winnipeg, Canada, 10-15th July 1983

Nash, John: Sparking up — smoking and style in school. *Health Education Journal* 46 (1987), 152—155

Niemensivu, Helena & Berg, Mari-Anna & Piha, Tapani & Puska, Pekka: Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen. Kevät 1987. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B1/1988. Helsinki: Kansanterveyslaitos, epidemiologian osasto, 1988

Orlandi, Mario A.: Gender differences in smoking cessation. *Women & Health* 11 (1987), 237—251

Pederson, Linda L. & Stavrakys, Kathleen M.: Relationship of smoking to lifestyle factors in women. *Women & Health* 12 (1987), 47—66

Pohlish, Kurt: *Tabak. Betrachtungen der Genuss- und Rauschpharmaka.* Stuttgart 1954

Rahkonen, Ossi: Terveys ja sukupuoli. Sosiaalipoliittikan lainsäättyö. Helsingin yliopisto, joulukuu 1988

Rahkonen, Ossi & Ahlström, Salme & Rimpelä, Matti: Ungdomens alkoholbruk i Finland åren 1973—1987. *Alkoholpolitik* 5 (1988), 91—102

Rahkonen, Ossi & Rimpelä, Matti: Tupakka nuorten mielissä 1977—1983 — eli onko tupakkalain tarkoitus toteutunut. S. 41—49. Terveyskasvatustutkimuksen vuosikirja 1984. Lääkintöhallituksen julkaisuja 1984. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 5/1984. Helsinki: Lääkintöhallitus, 1984

Rauramo, Mauno: Tupakka ja nainen. *Suomen Lääkäriliiton Aikakauslehti* (1943), 8—17

Rauste-von Wright, Maijaliisa: Suomalaisen tyttöjen elämäntapojen terveys ja koulutustavoitteet. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 6/1988. Helsinki: Lääkintöhallitus, 1988

Rimpelä, Matti: Tupakoinnin alkaminen. *Kansanterveystieteen julkaisuja* M 56/80. Tampere 1980

Rimpelä, Matti & Eskola, Arja: Nuorten tupakointi esimerkkiongelman terveystavan tutkimuksesta. *Sosiologia* 14 (1977), 180—195

Rimpelä, Matti & Eskola, Arja & Ahlström-Laakso, Salme & Kannas, Lasse: Nuorten tupakointitavat Suomessa 1973. Tampereen yliopisto. Kansanterveystieteen laitoksen julkaisusarja A No. 23. Tampere 1977

Rimpelä, Matti & Rimpelä, Arja & Karvonen, Sakari & Siivola, Matti & Rahkonen, Ossi & Kontula, Osmo: Nuorten terveystottumusten muutokset 1977-1987. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 7/1987. Helsinki: Lääkintöhallitus, 1987

Rimpelä, Matti & Rimpelä, Arja & Rahkonen, Ossi & Teperi, Juha: The evolution of the Juvenile Health Habit Study 1977—1985. P. 154—171. In: Anderson, R. & al. (eds.): *Health behaviour research and health promotion.* Oxford: Oxford University Press, 1988

Room, Robin: Cultural changes in drinking and trends in alcohol problems indicators: Recent U.S. experience. Paper presented at Alcohol Epidemiology Section sessions at the 35th International Congress on Alcoholism and Drug Dependence. Oslo, Norway, 31 July—6 August 1988

Saarela, T.: Tupakointi ja huolellisuus. *Kansalaisrintama* 44 (1955), 1—8

Schivelbusch, Wolfgang: *Nautintoaineiden kulttuurihistoria.* Keuruu: Otava, 1986

Silverstein, B. & Feld, S. & Kozlowski, L. T.: The availability of low-nicotine cigarettes as a cause of cigarette smoking among teenage females. *Journal of Health & Social Behavior* 21 (1980), 383—388

Spinatsch, Markus: The conceptualization of body and health and their relation to health damaging behavior of adolescents. Paper presented at the annual meeting of the Epidemiology Section of the International Council of Alcohol and Addictions. Berkeley, California, June 1988

Starr, Michael E.: The Marlboro man: Cigarette smoking and masculinity in America. *Journal of Popular Culture* 17 (1984), 45—57

Valtonen, Hannu & Rimpelä, Matti: Aikuisväestön tupakointitottumukset 1978—82. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 3/1984. Helsinki: Lääkintöhallitus, 1984

Warner, Kenneth E.: *Selling smoke: Cigarette advertising and public health.* APHA Public Health Policy Series. Washington, D. C. 1986

Weckroth, Klaus: *Toiminnan psykologia.* Helsinki: Hanki ja jää, 1988

Willis, Paul: Koulun penkiltä palkkatyöhön. Jyväskylä: Vastapaino, 1984

Zinnecker, J.: Jugendliche Subkulturen: Ansichten einer künftigen Jugendforschung. *Zeitschrift für Pädagogik* 27 (1981), 421—440.

English Summary

Ossi Rahkonen: Miksi Suomen naiset eivät ole oppineet tupakoimaan? (Why haven't Finnish women started to smoke?)

The aim of the article is to discuss gender differences in cigarette smoking. Finnish men today smoke approxima-

tely as often as their American counterparts. Finnish women, however, smoke less often than American women. Smoking has decreased during the last twenty years in the United States; in Finland smoking has levelled off or even increased somewhat.

In most industrialized countries, teen-age girls smoke more than boys. Finland is a rare exception to this trend. In Finland boys have been smoking more often than girls for as long as data on smoking have been available for young people. However, girls who have left school smoke more often than boys who are in high school.

In the discussing gender differences, men's and women's smoking have been explained by feminism, masculinity, equality between genders, women's repressed situation, role conflicts, cultural factors and the meaning of smoking.

The main reason why Finnish women smoke less than the international norm is probably that Finnish women have been part of the paid labour force longer than their counterparts in other countries. Finnish women perhaps do not have the same kind of role conflicts, and they do not need to express their repressed feelings by smoking. Smoking has, however, increased in Finland among young people, especially among girls. It is possible that coming generations will effect a change in the gender differences involved in smoking in Finland.